BY-NC-ND

ISSN 2029-2775 (online)
SOCIALINIS DARBAS
SOCIAL WORK
2017, 15(1), p. 39–48.

AZARTINIAI LOŠIMAI: LIETUVOS IR JUNGTINĖS KARALYSTĖS LYGINAMOJI ANALIZĖ

Prof. dr. Gediminas Navaitis
Mykolo Riomerio universitetas
Edukologijos ir socialinio darbo institutas
Ateities 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas (8 5) 271 4716
Elektroninis paštas navaitis@mruni.eu

Doc. dr. Vladas Gaidys
Lietuvos socialinių tyrimų centras
A. Goštauto g. 11, LT-01108 Vilnius
Elektroninis paštas vladas@vilmorus. lt

Pateikta 2017 m. kovo 6 d.
Parengta spausdinti 2017 m. balandžio 26 d.

DOI:10.13165/SD-17-15-1-03

Anotacija

Šiuolaikinėje visuomenėje azartiniai lošimai sparčiai plinta, atsiranda nauji lošimų būdai. Tačiau Lietuvoje vis dar trūksta azartinių lošimų tyrimų, nėra atskleistas lošimų paplitimo ir priklausomybės nuo jų mastas. Ypač trūksta lyginamųjų tyrimų, leidžiančių tiksliau įvertinti nacionalinius azartinių lošimų savitumus, suteikiančius pagrindą užsienio šalių patirčių juos kontroliuojant pritaikymui.

Straipsnyje pristatomi visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų UAB «Vilmorus» bendradarbiaujant su Mykolo Romerio universitetu atliktos reprezentatyvios Lietuvos gyventojų apklausos duomenys (2017 m. sausis-vasaris), kurie lyginami su Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje (toliau: Jungtinė Karalystė) reguliariai atliekamų apklausų duomenimis. Lietuvoje tyrimas organizuotas pagal Jungtinės Karalystės Lošimų komisijos reguliariai atliekamų azartinių lošimų priežasčių, paplitimo ir pasekmių tyrimų metodiką pritaikius ją Lietuvos sąlygoms. Jungtinėje Karalystėje apklausti 7756 respondentai, Lietuvoje- 1000 respondentų.

Tyrimas parodė, kad azartinių lošimų paplitimas Lietuvoje ir Jungtinėje Karalystė-

© Mykolo Romerio universitetas, 2017
© Mykolas Romeris University, 2017

je reikšmingai skiriasi. Šie skirtumai žymiausi įsitraukime į įvairaus pobūdžio loterijas, kuriose Lietuvoje dalyvavo pastebimai didesnis respondentų skaičius. Lietuvoje, lyginant su Jungtine Karalyste, mažai populiarūs kazino, kazino patalpose esantys A kategorijos automatai ir B kategorijos lošimų automatų salonai. Juose lošiančių tebuvo 2 proc. Tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje kazino stalo lošimus kone ketvirtadalis respondentų. Lošusių B lošimų automatų salonuose, besilažinančių lažybų punktuose skaičius irgi pastebimai viršija pasirenkančių šiuos azartinių lošimų būdus Lietuvoje.

Azartinių lošimų priežastis galima skirstyti į tris didesnes grupes, kurias galima įvardinti kaip „finansines" (siekimas pagerinti finansinę padėtį, laimėti pinigų), „emocines" (noras patirti jaudulį, azarto jausmą, įveikti nuobodulį) ir „laisvalaikio" (noras atsipalaiduoti, pailsėti, išbandyti neįprastą laisvalaikio praleidimo būdą). Lietuvoje, kaip ir Jungtinėje Karalystėje, vyrauja „finansiniai" azartinių lošimų motyvai. Jungtinėje Karalystėje daug labiau ne Lietuvoje paplitęs azartinių lošimų kaip „laisvalaikio" suvokimas.

***Reikšminiai žodžiai**: azartiniai lošimai, kiekybiniai tyrimai, Lietuva, Jungtinė Karalystė, duomenų palyginimas.*

Įvadas

LR Vyriausybės programoje numatyta „įgyvendinti saugią ir subalansuotą loterijų ir azartinių lošimų veiklos reguliavimo politiką, valstybine loterijų ir lošimų veiklos priežiūrą, užtikrinti sąžiningą ir skaidrų lošimų ir loterijų veiklos vykdymą, siekti apsaugoti visuomenę, ypač nepilnamečius ir asmenis, turinčius problemų dėl lošimo, nuo galimų neigiamų lošimų padarinių, užtikrinti, kad lošimų veikla nebūtų naudojamasi nusikalstamais tikslais, siekti apsaugoti visuomenės kultūrines ir etines vertybes nuo neigiamo azartinių lošimų poveikio, užtikrinti loterijų ir lošimų veiklos stebėseną" (Šešioliktos Vyriausybės 2012 – 2016 metų programa, 2012, p. 10). Pastarasis programos aspektas t. y. siekis „užtikrinti loterijų ir lošimų veiklos stebėseną" turėtų remtis moksliniais lošėjų tyrimais, objektyviu lošimų socialinių bei ekonominių pasekmių ir paplitimo įvertinimu. Tačiau šio pobūdžio tyrimų Lietuvoje stokojama. Todėl respublikinės mokslinės - praktinės konferencijos „Lošimai: psichologiniai aspektai, teisinis reguliavimas, socialinė pagalba probleminiams lošėjams" rezoliucijoje teigiama „Lietuvoje trūksta lošimų mokslinių tyrimų duomenų, nėra atliktas tarptautinėmis metodikomis pagrįstas ir reprezentatyvus lošimų ir loterijų paplitimo tyrimas, nėra atskleistas tarptautiniu mastu palyginamas priklausomybės nuo lošimų ir probleminių lošimų mastas" (Respublikinės mokslinės-praktinės konferencijos „Lošimai: psichologiniai aspektai, teisinis reguliavimas, socialinė pagalba probleminiams lošėjams" rezoliucija, 2016).

Rezoliucijoje nurodytos azartinių lošimų padėties tyrimų problemos – tyrimų reprezentatyvumas, tarptautinės metodikos – kliudė daryti apibendrinto pobūdžio išvadas, lyginti Lietuvos ir kitų šalių padėtį. Tokio pobūdžio lyginamoji analizė buvo atlikta tik ekonominių azartinių lošimų tyrimo srityje. Antai, „Socialinio ir ekonominio lošimų rinkos poveikio Lietuvoje studijoje" rašoma, kad „šalys, kuriose azartinių lošimų verslo reguliavimas yra liberalus, iš šio verslo surenkamų azartinių lošimų mokesčių pavidalu surenka nemažas pajamas: Italijoje pastaraisiais metais surenkamos azartinių lošimo

mokesčio sumos santykis su visomis valstybės pajamomis sudarė beveik 1 %, Jungtinėje Karalystėje šis rodiklis siekė 0,52 %... Tuo tarpu Lietuvoje, kur ypač griežtai reglamentuoti lošimai B kategorijos lošimo automatais ir to pasėkoje iš azartinių lošimų ir loterijų mokesčio surenkamos sumos santykis su bendromis valstybės pajamomis pastaruosius dvejus metus tesiekė 0,11 % (Krušinskas, Norvaišienė, Gadeikienė, Dumčiuvienė, 2016, p. 7). Toje pat studijoje pažymima, kad „ES valstybėse geriesiems tikslams skiriama loterijų operatorių pajamų dalis 2013 m. siekė 27,6 %, panaši ši suma ir pasaulio mastu (2014 m. 28,46 % loterijų organizatorių surinktų pajamų grąžinta visuomenei), tuo tarpu Lietuvoje geriesiems tikslams loterijų organizatoriai teskiria vidutiniškai 7,8 % pajamų, o tai 3,5 karto mažiau nei vidutiniškai ES arba 3,6 karto mažiau nei vidutiniškai pasaulyje“ (Krušinskas, Norvaišienė, Galdeikienė, Dumčiuvienė, 2016, p. 9).

Problema. Vis dėlto ekonomių lošimų aspektų analizė neleido studijos autoriams išsamiau atsakyti į klausimą koks azartinių lošimų socialinis poveikis Lietuvoje. Ieškant atsakymo į jį 2017 m. sausio 27 – vasario 5 d. visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų institucija UAB “Vilmorus” bendradarbiaujant su Mykolo Romerio universitetu atliko reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą.

Straipsnyje pristatomi šios apklausos duomenys, kurie lyginami su Jungtinėje Karalystėje reguliariai atliekamų apklausų duomenimis. Lietuvoje vykdytos apklausos metodika buvo analogiška naudojamoms Jungtinės Karalystės Lošimų komisijos (Gambling Commission).

Tyrimo objektas: azartinių lošimų socialinis poveikis.

Tikslas - įvertinti socialinį azartinių žaidimų poveikį Lietuvoje. Tyrimo uždaviniai -įvertinti azartinių žaidimų paplitimą, azartinių lošimų priežastis, palyginti Lietuvos ir Jungtinės Karalystės tyrimų duomenis.

Tyrimo metodika. Tyrimas organizuotas pagal Jungtinės Karalystės Lošimų komisijos reguliariai atliekamų azartinių lošimų priežasčių, paplitimo ir pasekmių tyrimų metodiką pritaikius ją Lietuvos sąlygoms.

2004 m. Jungtinės Karalystės parlamentas priėmė Lošimų įstatymą pagal kurį buvo sukurta Lošimų komisija reguliuojanti lošimų verslą Jungtinėje Karalystėje. Pagrindiniai Lošimų komisijos uždaviniai yra apsaugoti lošimus nuo nusikalstamos veiklos; užtikrinti, kad lošimai vyktų sąžiningai ir skaidriai;apsaugoti nuo lošimų vaikus ir kitus pažeidžiamus žmones.

Lošimų Komisija inicijuoja ir finansuoja lošimų tyrimus. Tris lošimų paplitimo tyrimus atliko 1999 m., 2007 m. ir 2010 m atliko Nacionalinis Socialinių Tyrimų Centras (NatCen). Šie tyrimas teikia išsamią informaciją apie azartinių lošimų situaciją Jungtinėje Karalystėje, o jų sugretinimas leidžia analizuoti pokyčius.

2010 m. atlikto tyrimo tikslai: įvertinti lošimų paplitimą, įvertinti lošimo problemų paplitimą, ištirti socialinių ir demografinių veiksnių sąryšį su lošimais ir lošimų problemomis, išsiaiškinti požiūrius į lošimus; atskleisti įstatyminio lošimų reguliavimo pokyčių sąsajas su lošimų situacija. Tyrime taip pat buvo panaudoti dvi lošimų problemų atskleidimo metodikos: standartine psichikos sutrikimų klasifikacijos metodika parengta Amerikos psichiatrų asociacijos DSM-IV (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental*

Disorders (1994) ir lošimų problemų indekso PGSI (Problem Gambling Severity Index) metodika (Ferris, Wynne, 2001).

Abi šios metodikos yra plačiai naudojami tarptautiniu mastu ir leidžia įvertinti patologinį lošimą. Tyrime dalyvavo 7756 respondentai tikimybiškai (naudojant Pašto adresų duomenų bazę) atrinkti Anglijoje, Škotijoje ir Velse. Interviuotojai tiesiogiai susitiko su respondentais, surinko informaciją apie tą namų ūkį, buvo renkama išsami informacija apie respondento azartinių lošimų aktyvumą bei požiūrį į juos (Gambling participation and problem gambling, 2010).

Analogiškai tyrimas organizuotas ir vykdytas Lietuvoje. Tyrimo metodas buvo interviu respondento namuose. Apklausą atliko Visuomenės nuomonės tyrimų centro „Vilmorus" apklausėjai. Parenkant respondentus buvo siekiama, kad tyrimo imtis reprezentatyviai atstovautų visai populiacijai (Babbie, 2014). Respondentų atrankos metodu buvo daugiapakopė, tikimybinė atranka, kuri parengta taip, kad kiekvienas Lietuvos gyventojas turėtų vienodą tikimybę būti apklaustas.

Iš viso apklausta 1000 vyresnių nei 18 metų žmonių iš 19 miestų ir 31 kaimo. Apklausa vyko Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Druskininkuose, Kretingoje, Kauno, Alytaus, Šakių, Pakruojo, Utenos, Tauragės, Švenčionių, Raseinių, Kupiškio, Akmenės, Rokiškio, Šilutės, Telšių, Mažeikių, Marijampolės, Trakų ir Ukmergės rajonuose.

Tyrimas vykdytas laikantis ESOMAR etikos kodekso (ESOMAR, 2008).

Analogiški tyrimo tikslai, tyrimo instrumentarijus bei respondentų atrankos ir apklausos metodai leidžia pagrįstai lyginti Lietuvoje ir Jungtinėje Karalystėje atliktų tyrimų duomenis.

Tyrimo rezultatų analizė

Azartinių lošimų paplitimas. Svarbus analizuojamų tyrimų aspektas dalyvavimo lošimų paplitimas. Tai ir viena dažniau diskutuojamų temų, kuri aptariama bandant įvertinti azartinių lošimų poveikį visuomenei. Azartinių lošimų paplitimas vertinamas naudojami įvairūs rodikliai (pvz. lošimų namų skaičius, lošimų stalų skaičius, neriboto išlošimo lošimo automatų skaičius, lošimo automatų su ribotu išlošimu skaičius, statymų dydžiai ir k. t.), kurie paprastai siejami su gyventojų skaičiumi arba lyginami lošimus apibūdinančių rodiklių pasiskirstymas tenkantis tūkstančiui gyventojų (Grebliauskas, Kacas, Petrošius, Sesickas, 2008, p. 140 - 144). Visi šie ir nepaminėti azartinių lošimų paplitimo įvertinimo būdai suteikia informacijos, tačiau bene tiksliausią informaciją suteiktų lošiančių/nelošiančių respondentų ataskaitos paremtos savistaba. Pastarasis variantas vertinant lošimų paplitimą ir buvo pasirinktas atliekant analizuojamus tyrimus. Duomenys apie azartinių lošimų paplitimą pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė. *Azartinių lošimų paplitimas Lietuvoje ir Jungtinėje Karalystėje (proc.)*
Table 1. *Gambling activities in the past year in Lithuania and UK (pct)*

Azartinių lošimai	*Lietuva*	*Jungtinė Karalystė*
1. Pirkote loterijos bilietą	*65*	*59*
2. Pirkote momentinės loterijos bilietą	*35*	*25*
3. Lošėte kazino stalo lošimus (ruletė, pokeris ar kiti lošimai)	*2*	*24*
4. Lošėte kazino A kategorijos automatais (automatai, kuriuose vienkartinis didžiausias laimėjimas nėra ribojamas)	*2*	*4*
5. Lošėte B lošimų automatų salone (automatai, kuriuose yra ribojami - didžiausia vienkartinio statymo suma, didžiausias vienkartinis laimėjimas ir vienkartinio lošimo trukmė)	*2*	*9*
6. Lažinotės lažybų punkte dėl sporto rezultatų	*4*	*13*
7. Lažinotės lažybų punkte dėl kitų įvykių	*1*	*4*
8. Lošėte (mokėdami už lošimą) internete	*3*	*16*
9. Esate pirkęs loterijos bilietą internete, dalyvavote e-loterijoje	*6*	*4*
10. Lošėte (iš pinigų) su draugais, pažįstamais	*3*	*9*
11. Lošėte (iš pinigų) neregistruotose lošimų vietose	*1*	*4*

Lentelėje matome, kad azartinių lošimų paplitimas Lietuvoje ir Jungtinėje Karalystėje reikšmingai skiriasi. Šie skirtumai žymiausi įsitraukiant į įvairaus pobūdžio loterijas, kuriose Lietuvoje dalyvavo pastebimai didesnis respondentų skaičius. Įsitraukiantys į visus kitus azartinius lošimus lošėjai Jungtinėje Karalystėje viršija lošiančius Lietuvoje. Lietuvoje, lyginant su Jungtine Karalyste, mažai populiarūs kazino, kazino patalpose esantys A kategorijos automatai ir B kategorijos lošimų automatų salonai. Juose lošiančių tebuvo 2 proc. Tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje kazino stalo lošimus lošia kone ketvirtadalis respondentų. Lošusių B lošimų automatų salonuose dalis irgi pastebimai (keturis kartus) viršija lošiančių šiuose salonuose dalį Lietuvoje. Bendras besilažinančių Lietuvos lažybų punktuose dėl sporto ir kitų įvykių respondentų skaičius buvo 5 proc. Jungtinėje Karalystėje jų buvo 17 proc. Panašus ir lošiančių bei perkančių loterijų bilietus internete pasiskirstymas. Lietuvoje lošė internete 3 proc. ir pirko loterijos bilietus ar dalyvavo e-loterijoje 6 proc. respondentų Jungtinėje Karalystėje atitinkamai 16 proc. ir 4 proc.

Didesnį tam tikrų azartinių lošimų būdų paplitimą Jungtinėje Karalystėje liudija ir žymesnis lošiančių (iš pinigų) su draugais, pažįstamais skaičius, kuris tris kartus viršija duomenis apie tokius lošimus Lietuvoje bei didesnis lošusiųjų neregistruotose lošimų vietose skaičius.

Gretinant Lietuvos ir Jungtinės Karalystės respondentų įsitraukimą į azartinius lošimus dera pažymėti, kad abejose tirtose šalyse vyrai ir moterys lošia panašiai. Antai, Lie-

tuvoje nurodė, kad leido pinigus loterijos bilietams ar lošimams 69 proc. respondentų. Iš jų 71 proc. buvo vyrai ir 67 proc. moterys. Jungtinėje Karalystėje analogiški respondentų atsakymų pasiskirstymai buvo: 73, 75 ir 71 proc.

Azartinių lošimų priežastys. Apsisprendimą lošti azartinius lošimus, kaip ir bet kokį kitą žmogaus elgesį, paprastai lemia keli tarpusavyje sąveikaujantys motyvai. Respondentai atsakydami į apklausėjo klausimus paprastai irgi nurodydavo kelias lošimų paskatas, todėl bendras azartinių lošimų priežasčių kiekis viršija 100 proc. Respondentų nuomonės apie jiems turėjusias įtakas paskatas lošti azartinius lošimus pateikiamos 2 lentelėje

2 lentelė. *Azartinių lošimų priežastys (proc.)*
Table 2. *Reasons for gambling in Lithuania and UK (pct)*

Azartinių lošimų priežastys.	*Visada*	*Dažnai*	*Kartais*	*Niekada*
1. Dėl galimybės laimėti didelius pinigus	*29/42*	*22/11*	*36/30*	*13/17*
2. Savo malonumui	*13/30*	*25/16*	*40/32*	*21/22*
3. Tai man laisvalaikio pramoga (hobby)	*10/10*	*15/8*	*26/20*	*49/62*
4. Kovodamas su nuoboduliu	*3/2*	*9/4*	*23/13*	*65/80*
5. Man būtų neramu - jei nežaisiu, tai neišlošiu pinigų	*3/5*	*6/3*	*14/11*	*78/81*
6. Varžydamasis su kitais lošėjais	*1/1*	*3/1*	*7/5*	*89/93*
7. Todėl, kad lošimas jaudina	*3/9*	*7/10*	*20/32*	*7049*
8. Tai iššūkis protui, galimybė išbandyti lošimo valdymą	*2/2*	*3/3*	*15/11*	*80/83*
9. Dėl nugalėtojo jausmo, kai laimi	*5/8*	*7/8*	*19/24*	*69/59*
10. Norėdamas padaryti įspūdį kitiems	*1/1*	*3/0*	*10/3*	*86/96*
11. Norėdamas būti tarp kitų žmonių	*1/6*	*3/6*	*11/21*	*85/67*
12. Lošimas padeda įveikti įtampą	*1/0*	*4/1*	*13/4*	*81/94*
13. Norėdamas nors truputį gauti pinigų	*22/28*	*22/9*	*28/22*	*28/41*
14. Norėdamas pailsėti	*3/3*	*9/4*	*18/15*	*70/78*
15. Tai bendra veikla su draugais, šeima	*6/11*	*7/9*	*21/25*	*66/55*

Pastaba. Pirmasis skaičius rodo Lietuvos respondentų atsakymus, antrasis – respondentų iš Jungtinės Karalystės.

Azartinių lošimų priežastis galima skirstyti į tris didesnes grupes, kurias galima įvardinti kaip „finansines“ (siekimas pagerinti finansinę padėtį, laimėti pinigų), „emocines“ (noras patirti jaudulį, azarto jausmą, įveikti nuobodulį) ir „laisvalaikio“ (noras atsipalaiduoti, pailsėti, išbandyti neįprastą laisvalaikio praleidimo būdą). Jungiant į vieną grupę atsakymus, kad lošta „dėl galimybės laimėti didelius pinigus“ arba dėl „noro nors truputį gauti pinigų“ aiškėja, kad ir Lietuvoje ir Jungtinėje Karalystėje viltis laimėti pinigų yra vyraujantis azartinių lošimų motyvas. W. R. Winfree, M. K. Ginley, J. W. Whelan, A.

W. Meyers (2015) pastebi, kad lošėjai, kuriuos pagal lošimo paskatas galima priskirti „finansinei“ grupei potencialiai turi didesnes galimybes tapti probleminiais ar patologiniais, nes jiems labiau būdingi iracionalūs įsitikinimai. Jie klaidingai vertina įvykių tikimybes t. y. tiki, kad gali daryti poveikį atsitiktiniams įvykiams, apibudina juos tokiomis sąvokomis kaip valdoma, iš anksto nulemta sėkmė (pvz. „laimingos dienos“, „laimintys skaičiai“), lošimo įgūdžiai, lošimo kontrolė ir pan.

Pažymėtina, kad Jungtinėje Karalystėje daug labiau nei Lietuvoje paplitęs azartinių lošimų kaip „laisvalaikio“ suvokimas. Joje pagrindiniu motyvu lošti azartinius lošimus t. y. motyvu, kuris visada lėmė apsisprendimą lošti buvo - „savo malonumui“, dėl to, kad azartinis lošimas yra „laisvalaikio pramoga (hobby)“ ar dėl noro „būti tarp kitų žmonių“, bendrauti su draugais. Dėl šių motyvų lošė net 57 proc. Jungtinėje Karalystėje apklaustų respondentų. Lietuvoje jų tėra 30 proc.

„Emocinius“ azartinių lošimų motyvus (kova su nuoboduliu, lošimas jaudina, padeda įveikti įtampą) ir Lietuvoje, ir Jungtinėje Karalystėje nurodė sąlyginai nedidelis kiekis respondentų

Apibendrinant abejuose tyrimuose gautus duomenis galima išskirti gausiausią (virš pusės visų respondentų) lošėjų grupę, kuri lošė loterijose, antroji pagal gausumą būtų lošiančių (perkančių loterijos bilietus) internete respondentų, trečioji – lošiančių kazino bei kazino patalpose esančiais A kategorijos lošimo automatais. Priklausančių šiai grupei kiekis Lietuvoje ir Jungtinėje Karalystėje reikšmingai skyrėsi. Kiti lošimų būdai paplitę mažiau. Panašios yra ir Lietuvos bei Jungtinės Karalystės lošėjų lošimų paskatos. Tarp jų vyrauja „finansinės“.

Išvados

Šiuolaikinėje visuomenėje azartiniai lošimai sparčiai plinta, atsiranda nauji lošimų būdai. Tačiau Lietuvoje vis dar trūksta azartinių lošimų tyrimų, nėra atskleistas lošimų paplitimo ir priklausomybės nuo jų mastas. Ypač trūksta lyginamųjų tyrimų, leidžiančių tiksliau įvertinti sparčiai besikeičiančią lošimų situaciją, naujų lošimų galimybių ir nacionalinius azartinių lošimų savitumus (Campos, Camacho, Pereda, Santana, Calix, I., Fong, 2016).

Straipsnyje pristatomi duomenys bent iš dalies užpildo šią lošimų tyrimų spragą ir leidžia numatyti perspektyvias jų tyrimų kryptis. Šie duomenys atkreipia dėmesį į tai, kad į kai kuriuos lošimų būdus įtrauktos tikrai didelės gyventojų grupės, tačiau įtraukimas skirtingose šalyse gali skirtis. Tyrimai atskleidė kelis ryškesnius lošiančių Lietuvoje ir Jungtinėje Karalystėje skirtumus bei sutapimus.

Respondentų atsakymai ir Lietuvoje, ir Jungtinėje Karalystėje rodo, kad svarbiausia azartinių lošimų priežastis yra siekimas pagerinti finansinę padėtį, laimėti pinigų. Tai gali lemti probleminių bei patologinių lošėjų skaičiaus didėjimą, nes kaip tik šio tipo lošėjams labiau būdingi iracionalūs įsitikinimai, klaidingas išlošimo tikimybes vertinimas.

„Laisvalaikio“ lošimai (noras atsipalaiduoti, pailsėti, išbandyti neįprastą laisvalaikio praleidimo būdą) daug labiau nei Lietuvoje paplitęs Jungtinėje Karalystėje. Jungtinėje Karalystėje pastebimai didesnis nei Lietuvoje žmonių skaičius lošia kazino, lošimams naudoja internetą bei lošia su draugais, pažįstamais.

Literatūra

Šešioliktos Vyriausybės 2012 – 2016 metų programa. (2012). Prieiga per internetą: https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/LT_versija/Administracine_informacija/Planavimo_dokumentai/Sesioliktos_Vyriausybes/programa.pdf.>

Respublikinės mokslinės-praktinės konferencijos „Lošimai: psichologiniai aspektai, teisinis reguliavimas, socialinė pagalba probleminiams lošėjams“ rezoliucija. (2016). Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/lt/naujienos/detail.php/moksline-praktine-konferencija-losimai-psichologiniai-aspektai-teisinis-reguliavimas-socialine-pagalba-probleminiam slosejams/228989/#.V3ktK6I73Ao>

R. Krušinskas, R. Norvaišienė, A. Gadeikienė, D. Dumčiuvienė (2016). *Socialinio ir ekonominio lošimų rinkos poveikio Lietuvoje studija*. Kaunas: KTU.

Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. (1994). 4th Edition. Washington: American Psychiatric Association.

Ferris, J., Wynne, H. (2001). *The Canadian problem gambling index: Final report.* Submitted for the Canadian Centre on Substance Abuse. Ontario.

Gambling participation and problem gambling. (2010). Prieiga per internetą: http://www.gamblingcommission.gov.uk/Gambling-data-analysis/Gambling-participation/BGPS/BGPS-2010.aspx>

E. Babbie (2014). *The Practice of Social Research*. Boston: Cengage Learning.

ESOMAR (2008). ICC/ ESOMAR International Code on Market and Social Research.

A. Grebliauskas, S. Kacas, A. Petrošius, L. Sesickas (2008). *Lošimų reguliavimas. Tarpdisciplininė azartinių lošimų studija.* Vilnius: Žara.

Winfree, W. R., Ginley, M. K., Whelan, J. W., Meyers, A. W. (2015). A Psychometric Evaluation of the Self-Efficacy Questionnaire in a Sample of Treatment-Seeking Pathological Gamblers. Psychology of Addictive Behaviors, 27 (1), 274 -278.

Campos, M. D., Camacho, A., Pereda, K., Santana, K., Calix, I., Fong, T. W. (2016). Attitudes towards gambling, gambling problems, and treatment among Hispanics in Imperial County, CA. *Journal of Gambling Studies*, 32 (3), 985 -999.

GAMBLING: COMPARATIVE ANALYSIS OF LITHUANIA AND THE UNITED KINGDOM

Prof. Dr. Gediminas Navaitis
Mykolas Riomeris University, Lithuania

Assoc. Prof. Dr. Vladas Gaidys
Lithuanian Social Research Centre

Summary

Gambling is widespread in modern society and new ways of gaming still keep emerging. However, Lithuania still lacks research on gambling; the prevalence of gambling and the extent of addiction has not been revealled yet. In particular, there is a lack of comparative studies allowing a more accurate assessment of national gambling peculiarities, providing a basis for a foreign know-how application in gambling supervision.

The article presents a representative Lithuanian population survey (January-February 2017) data which is compared with the data of the United Kingdom's regular polls. This survey was carried out by a public opinion and market research „Vilmorus" Ltd. in cooperation with Mykolas Riomeris University. The Lithuanian study was performed in line with the UK Gambling Commission's methodology regularly used for researches on gambling reasons, prevalence and consequences, yet adapting it to the Lithuanian conditions. The United Kingdom surveyed 7756 respondents, Lithuania - 1000 respondents.

The study shows that the prevalence of gambling in Lithuania and the United Kingdom is significantly different. These differences are most prominent in participation in various forms of lotteries – participation of Lithuanian respondents is obviously higher. Lithuanian gamblers, compared to the United Kingdom, take less interest in casinos, Category A machines in the casino premises and Category B machine halls. They consist only 2 percent of all gamblers. Meanwhile, in the UK almost a quarter of respondents played at casino table games. A number of UK's gamblers at slot machine halls and betting stations significantly exceeds a number of such gamblers in Lithuania either.

Gambling reasons can be divided into three larger groups, that can be described as "financial" (striving to improve a financial situation, win money), "emotional" (desire to experience the thrill, feeling of hazard, overcome boredom) and "leisure" (desire to relax, rest, experience an unusual leisure time). Lithuania, same as the United Kingdom, is dominated by "financial" gambling motives. The "leisure" perception of gambling is much more common in the United Kingdom than in Lithuania.

Keywords*: gambling, quantitative surveys, Lithuania, United Kingdom, data comparison.*

Gediminas Navaitis, socialinių mokslų (psichologija) daktaras, Mykolo Romerio universiteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto profesorius. Mokslinių tyrimų kryptys: socialinių darbuotojų rengimas, šeimos psichoterapija, socialinių kompetencijų ugdymas.

Gediminas Navaitis, Doctors of Social Sciences (Psichology), Mykolas Romeris University, Institute of Educational Sciences and Social Work, Professor. Research areas: social worker training, family psichoterapy, development of social competences.

Vladas Gaidys, socialinių mokslų (sociologija) daktaras, Lietuvos Socialinių tyrimų centro vyriausiasis mokslinis darbuotojas. Mokslinių tyrimų kryptys: sociologinių tyrimų metodika, visuomenės nuomonės tyrimai, pasitikėjimas institucijomis.

Vladas Gaidys, Doctors of Social Sciences (Sociology), Lithuanian Social Research Centre, chief researcher. Research areas: methodology of social research, public opinion surveys, trust in institutions.